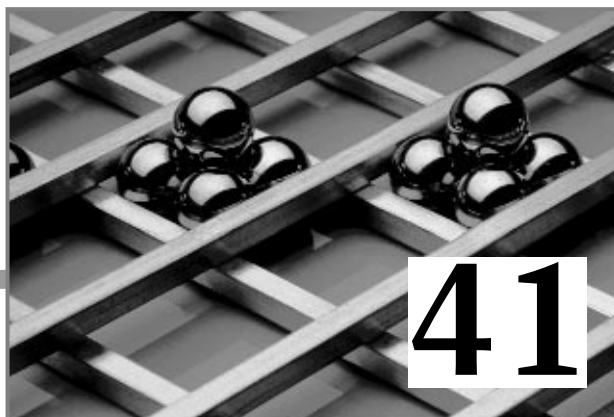

ZESZYTY BRE Bank-CASE

W a r s z a w a 1 9 9 9

Nicholas Stern

JAKA REFORMA PODATKOWA
JEST POTRZEBNA DLA SZYBKIEGO
WZROSTU GOSPODARCZEGO?

BRE BANK SA

Centrum Analiz
Społeczno-Ekonomicznych

Publikacja jest kontynuacją serii wydawniczej Zeszyty PBR-CASE

Fundacja Naukowa CASE – Centrum Analiz Społeczno-Ekonomicznych

00 - 944 Warszawa, ul. Sienkiewicza 12

BRE Bank SA

00 - 950 Warszawa, ul. Senatorska 18

Copyright by: Fundacja Naukowa CASE i BRE Bank SA

Tłumaczenie: Alina Białkowska-Gużyńska

Opracowanie: Ewa Balcerowicz

Opracowanie graficzne: Agnieszka Bury

DTP: SK Studio

ISSN 1233-121X

Wydawca:

Fundacja Naukowa CASE, 00 - 944 Warszawa, ul. Sienkiewicza 12

Nakładca:

BRE Bank SA, 00 - 950 Warszawa, ul. Senatorska 18

Oddano do druku w lipcu 1999 r. Nakład 600 egz.

Nicholas H. Stern

Główny ekonomista w Europejskim Banku Odbudowy i Rozwoju

Absolwent Uniwersytetu w Cambridge (Wlk. Brytania), doktorat uzyskał na Uniwersytecie w Oxfordzie (Wlk. Brytania). Wykładał i prowadził badania na uniwersytetach w Oxfordzie i Warwick (Wlk. Brytania), w Massachusetts Institute of Technology (MIT) w Bostonie, na politechnice w Paryżu, w Indian Statistical Institute w Bangalore i Delhi oraz na Chińskim Uniwersytecie Ludowym w Beijing. W 1986 r. objął katedrę w renomowanej London School of Economics (LSE). W 1994 r. objął stanowisko głównego ekonomisty w Europejskim Banku Odbudowy i Rozwoju z siedzibą w Londynie.

Autor wielu książek, w tym na temat reform podatkowych, teorii wzrostu gospodarczego, roli państwa, przestępczości i statystyki przestępczości. Zajmuje się teorią ekonomii, wzrostem gospodarczym i polityką gospodarczą.

SPIS TREŚCI

Od Redakcji – WPROWADZENIE	7
Lista uczestników seminarium	9
Nicholas Stern – JAKA REFORMA PODATKOWA JEST POTRZEBNA DLA SZYBKIEGO WZROSTU GOSPODARCZEGO?	11
1. Wstęp	11
2. Wyzwania stojące przed reformą systemu podatkowego w krajach tworzących gospodarkę rynkową	12
3. Podstawowe zasady reformy podatkowej	14
4. Reforma podatkowa w Polsce	17

WPROWADZENIE

Od Redakcji

Transformujące się kraje postkomunistyczne środkowej i wschodniej Europy doświadczyły załamania się głównej bazy podatkowej, tj. zysku i obrotów wielkich przedsiębiorstw państwowych. Z kolei wiele problemów, które pojawiły się w późniejszych latach transformacji było spowodowanych faktem, iż rządy tych krajów nie zreformowały swego aparatu, zwłaszcza tej jego części, która odpowiada za pobór i kontrolę podatków. Jaka więc reforma podatkowa jest potrzebna? Czy może zapewnić wzrost gospodarczy? Próbą odpowiedzi na te pytania było 41 seminarium BRE Bank-CASE, które odbyło się 18 marca br. w Warszawie. O odpowiedź organizatorzy poprosili prof. Nicholasa Sterna, głównego ekonomistę w Europejskim Banku Odbudowy i Rozwoju.

Prof. Nicholas Stern skupił się na następujących zagadnieniach: dochodach z podatków i reformie podatkowej w krajach Europy Centralnej i Środkowej; głównych zasadach, jakie powinny przyświecać reformie podatkowej; reformie podatkowej w Polsce.

Mówiąc ogólnie o krajach postkomunistycznych budujących gospodarkę rynkową prof. N. Stern zaczął od generalnej tezy, że w gospodarce rynkowej system podatkowy odgrywa fundamentalną rolę. Oczywiście, że rząd musi zabierać część dochodów gospodarstwom domowym i przedsiębiorstwom. Ale rząd musi także pamiętać, iż kształt systemu podatkowego nie jest obojętny dla motywacji i zachowań podatników. Kraje postkomunistyczne mają zróżnicowaną sytuację fiskalną. Są wśród nich kraje, w których przychody podatkowe utrzymały się na wysokim poziomie, a zatem zadaniem jest zmniejszenie owych przychodów, ale i wydatków budżetowych. W pewnej liczbie krajów (Rosja, Ukraina) załamanie dochodów państwa podważyło funkcjonowanie podstawowych instytucji państwowych, czyli zadaniem jest zwiększenie zarówno dochodów budżetowych, jak i wydatków.

Przechodząc do zasad reformy podatkowej prof. N. Stern wymienił i omówił 5 reguł dobrej reformy podatkowej. I tak system podatkowy powinien być: 1/ wydajny (a taki jest, gdy tworzy się szeroką bazę podatkową i stosuje niskie stawki); 2/ sprawiedliwy (w gospodarce rynkowej głównym instrumentem redystrybucji dochodów powinny być wydatki budżetowe a nie podatki); 3/ prosty i przejrzysty (skomplikowany system jest kosztowny w administrowaniu i prowadzi do nadużyć); 4/ stabilny (trzeba unikać częstych zmian przepisów podatkowych i stawek); 5/ spójny. Oceniając polski system podatkowy prof. N. Stern stwierdził, że jest on: skomplikowany, nieprzejrzysty, niestabilny i prowadzi do zaburzeń, w związku z tym potrzebna jest reforma. Przygotowując reformę polski rząd i parlament powinny uwzględnić następujące wskazówki, które formułuje ekonomia: a/ konieczny jest pewien zestaw podatków (bezpośrednie, wraz ze składkami na ubezpieczenia społeczne, VAT, cła itd.); b/ trzeba wprowadzić i utrzymywać szeroką bazę podatkową; stawki powinny być niskie; c/ wyłączenia muszą być proste; d/ budując system podatkowy trzeba zwracać uwagę na jego interakcje z systemem ubezpieczeń społecznych; e/ trzeba ograniczać ulgi inwestycyjne, bo skala inwestycji najbardziej zależy od stabilizacji całej gospodarki, a nie szczególnych bodźców.

Prezentowany niżej tekst jest rozszerzoną wersją wykładu wygłoszonego na marcowym seminarium. Został przygotowany specjalnie na potrzeby seminarium i niniejszej publikacji, za co Autorowi organizatorzy składają serdeczne podziękowanie.

LISTA UCZESTNIKÓW SEMINARIUM

Rafał Antczak	Fundacja Naukowa CASE
Wojciech Arkuszewski	Kancelaria Prezesa Rady Ministrów
Tadeusz Baczek	Instytut Nauk Ekonomicznych Polskiej Akademii Nauk
Ewa Balcerowicz	Fundacja Naukowa CASE
Klaudiusz Balcerzak	Sławski Zakład Przetwórstwa i Drobiu s.c."Balcerzak i Spółka"
Jerzy Basiuk	BRE Bank SA
Zbigniew Bereza	Bank Gospodarki Żywnościowej
Bogumił Bińczak	K&K Consultants
Alina Białkowska-Gużyńska	Businessman
Anna Bigolas-Siwicka	Departament Strategii i Rozwoju BRE Bank SA
Barbara Błaszczak	Fundacja Naukowa CASE
Jan Brożek	Górnicza Fabryka Narzędzi Podlaskie Zakłady Zbożowe Sp. z o. o.
Tadeusz Browarek	Lumena Sp. z o. o.
Władysław S. Brud	Pollena-Aroma Sp. z o. o.
Ewa Bryx-Sołtysik	BRE Bank
Eugeniusz Budniok	Loża Katowicka Business Centre Club
Ewa Burka	BRE Bank SA
Andrzej Bury	CDW Multi-Press sp. z o.o.
Carlos Cavalcanti	Bank Światowy
Krzysztof Chmielewski	Fundacja Naukowa CASE
Piotr Cyburt	BRE Bank SA
Adam B. Czyżewski	Misja Banku Światowego
Jan Dębek	Stomil Olsztyn SA
Richard Driscoll	Ambasada USA
Barbara Durka	Instytut Koniunktur i Cen
Krzysztof Dzierżawski	Centrum im. Adama Smitha
Henryk Dzwonkowski	Ministerstwo Finansów
Włodzimierz Ehrenhalt	CELT O/WARSZ
Michał Federowicz	Instytut Filozofii i Socjologii Polskiej Akademii Nauk
Tatiana Fic	Szkoła Główna Handlowa
Dariusz Filar	Bank Pekao SA - Grupa PEKAO SA
Anna Fornalczyk	CDC Comper
Ewa Freyberg	Sejm RP
Michał Górzyński	Fundacja Naukowa Case
Michał Gorzelak	Fundacja Naukowa CASE
Monika Grom	PGNiG SA
Mirosław Gronicki	Fundacja Naukowa CASE
Mieczysław Groszek	BRE Bank SA
Jarosław Grygolec	Szkoła Główna Handlowa

Marek Grzona	Inter Metal Sp. z. o. o.
Jerzy Herman	ZPWIM
Małgorzata Jakubiak	Fundacja Naukowa CASE
Janusz Jankowiak	Fundacja Naukowa CASE
Mariusz Jarmużek	Fundacja Naukowa CASE
Kazimierz Jaszczyk	Związek Polskiego Przemysłu Handlu i Finansów
Anna Jędryka	Szkoła Główna Handlowa
Matthew Kahane	Resident Representative UNDPUNC Center
Janusz Kaliszyk	
Bogumił Kamiński	Szkoła Główna Handlowa
Jakub Karnowski	Ministerstwo Finansów
Tomasz Karp	Progress
Marta Kazanowicz	Gazeta Bankowa
Tomasz Kiljański	Polska Fundacja Promocji Małych i Średnich Przedsiębiorstw
Tadeusz Kochanowski	XI NFI
Stefan Kochanowski	Ilmud Sp. z o. o.
Wojciech Kostrzewa	BRE Bank SA
Joanna Kotowicz	Instytut Badań Strategicznych
Stefan Krajewski	Uniwersytet Łódzki
Andrzej Kubasiewicz	International Glass Poland SA
Zenon Kulesza	Krajowa Izba Gospodarcza
Adam Kupczyński	BRE Bank SA
Katarzyna Leszczewska-Zawalińska	Fundacja Naukowa CASE
Barbara Liberda	Wydział Nauk Ekonomicznych Uniwersytetu Warszawskiego
Krzysztof Lis	Fundacja Centrum Prywatyzacji.
Elżbieta Lutow	Związek Rzemiosła Polskiego
Marcin Łuczyński	Fundacja Naukowa CASE
Mirosław Maszybrocki	Powszechny Zakład Ubezpieczeń SA
Witold Michałek	Business Centre Club
Krzysztof Mika	Parkiet
Monika Mizielińska-Chmielewska	KAPSCH Telecom Sp. z o. o.
Bogdan Możdżyński	Życie Warszawy
Karolina Mokrysz	VICIE
Jeremi Mordasewicz	Business Centre Club
Paweł Narożny	Ministerstwo Finansów
Janusz Niklewski	Towarzystwo Ubezpieczeń i Reasekuracji "Partner"
Przemysław Nowacki	Wydział Nauk Ekonomicznych Uniwersytetu Warszawskiego
Artur Nowak	GEMINI USAID
Henryk Okrzeja	BRE Bank SA
Krystyna Olechowska	Fundacja Naukowa CASE
Marcin Olkowicz	Kredyt Bank PBI SA
Wojciech Paczyński	OSW
Ryszard Petru	Zespół Doradców Ministra Finansów

Marcin Pęski	Szkoła Główna Handlowa
Krzysztof Pietraszkiewicz	Związek Banków Polskich
Andrzej Pyszkowski	Polska Agencja Rozwoju Regionalnego
Roman Rak	OPCJA
Łukasz Rawdanowicz	Fundacja Naukowa CASE
Franciszek Rozwadowski	Międzynarodowy Fundusz Walutowy
Rafał Sadowski	Ministerstwo Finansów
Izabela Sewerynik	Kredyt Bank PBI SA
Joanna Siwińska	Fundacja Naukowa CASE
Marek Siudaj	Polska Agencja Prasowa
Piotr Skwirowski	Gazeta Wyborcza
Maciej Sobolewski	Fundacja Naukowa CASE
Maciej Stańczuk	Westdeutsche Landesbank Polska SA
Jarosław Stępień	Bank Energetyki SA
Helen Sutch	Bank Światowy
Tomasz Szapiro	Szkoła Główna Handlowa
Grzegorz Szczodrowski	Uniwersytet Gdański Katedra Polityki Gospodarczej
Adam Szufarwach	Powszechny Bank Kredytowy SA
Tomasz Szymczak	Wiadomości TVP
Jerzy Thieme	Rabobank Polska SA
Krzysztof Tomaszewski	Prawo i Gospodarka
Krzysztof Tymiński	Fundacja Naukowa CASE
Tadeusz Tysza	Centrum im. Adama Smitha
Mateusz Walewski	Fundacja Naukowa CASE
Andrzej M. Woźnicki	Klub Parlamentarny AWS Sejm RP
Grażyna Wojciechowicz	Fundacja Naukowa CASE
Richard Woodward	Fundacja Naukowa CASE
Anna Ząbkowicz	Instytut Nauk Ekonomicznych PAN
Jerzy Zieliński	Metalexport Sp. z o. o.

JAKA REFORMA PODATKOWA JEST POTRZEBNA DLA SZYBKIEGO WZROSTU GOSPODARCZEGO

Nicholas Stern

Wykład ten został wygłoszony podczas seminarium zorganizowanego przez CASE i BRE Bank. Autor dziękuje obu instytucjom za zaproszenie do jego wygłoszenia.

1. Wstęp

Będzie to wykład o zasadach systemu podatkowego. Choć większa część argumentów oparta będzie na przesłankach teoretycznych i naukowych, przedstawię również punkt widzenia Europejskiego Banku Odbudowy i Rozwoju. EBOiR jest inwestorem. Udziela pożyczek i dokonuje inwestycji w krajach Europy Środkowo-Wschodniej oraz dawnym ZSRR. Jego zadaniem jest wspieranie transformacji z gospodarki centralnie sterowanej do gospodarki rynkowej we wszystkich 26 krajach objętych działaniami banku. Nie jest mandatem EBOiR troska o sprawy związane z bilansem płatniczym; EBOiR inwestuje w konkretne projekty, szczególnie w sektorze prywatnym. Dlatego interesuje nas klimat inwestycyjny, zachęty do inwestowania – i właśnie z tej perspektywy oceniamy system podatkowy. Nie uczestniczymy w tworzeniu systemów podatkowych (robią to Międzynarodowy Fundusz Walutowy i Bank Światowy) czy ich reformie. Punkt widzenia EBOiR jest tożsamy z punktem widzenia inwestora bezpośrednio dotkniętego podatkami.

Wiele z pomysłów, jakie będziemy dzisiaj omawiać, wynika z zasad kierowania finansami publicznymi. Wykład składa się z trzech części. Pierwsza daje obraz niektórych wyzwań, jakie stoją przed reformą podatkową

dokonywaną w krajach tworzących rynek oraz porównuje je z wyzwaniem znanymi z innych części świata. Druga część mówi o tym, w jaki sposób podstawowe zasady reformy systemu podatkowego, które są omawiane na wykładach z teorii finansów publicznych, mogą pokierować nami podczas prac nad reformą systemu podatkowego. Trzecia część koncentruje się na specyfice reformy podatkowej w Polsce.

Podczas prac nad reformą systemu podatkowego drobiazgi nabierają wielkiego znaczenia. Dlatego też nie zamierzam mówić zbyt szczegółowo o zmianie systemu podatkowego w Polsce, bo nie mam wystarczająco głębokiej znajomości wszystkich istotnych szczegółów. Jednakże jest coś, co w moim przekonaniu jest istotne w każdym programie reformy systemu podatkowego, i do czego będę wielokrotnie wracał – jest to **klarownie zdefiniowany cel, w którego stronę chcemy podążać**. Systemy podatkowe mają zwyczaj niebezpiecznego i przypadkowego kumulowania pewnych cech. Jeden minister finansów zrobi jedną rzecz, następny zrobi coś innego, a w efekcie powstaje seria skomplikowanych, nakładających się na siebie rozwiązań. Kolejne próby reformy doprowadzają do interakcji, które nie tylko bywają mocno zawikłane, ale których często nie przewidziano. Właśnie dlatego tak ważne jest, by podczas reformy systemu podatkowego mieć za oparcie kilka podstawowych zasad oraz mieć świadomość celu, do którego chcemy dotrzeć. Pamiętając o tym zamierzam tutaj zdefiniować owych kilka zasad i kierunek, które – być może – będą przydatne podczas dyskusji o reformie polskiego systemu podatkowego.

---

2. Wyzwania stojące przed reformą systemu podatkowego w krajach tworzących gospodarkę rynkową

Po pierwsze trzeba zauważyć, że w gospodarce nakazowej nie ma praktycznie problemu systemu podatkowego. Rząd ma kontrolę nad wszelkimi środkami, decyduje o ich alokacji oraz o tym, jakie programy inwestycyjne będą realizowane. To, co pozostaje, trafia do konsumentów – gospodarstw domowych. Nie ma więc żadnej funkcji, jaką mogłyby pełnić podatki.

W gospodarce rynkowej sytuacja jest dokładnie odwrotna. Większość środków jest w rękach gospodarstw domowych i przedsiębiorstw, przynajmniej z początku. Jeśli rząd chce korzystać z tych środków, wprawdzie musi je zabrać gospodarstwom domowym i firmom. Oznacza to, że **reforma systemu podatkowego ma absolutnie kluczowe znaczenie dla procesu transformacji gospodarki**. Jeśli chcecie, by wasz rząd dobrze pracował, musicie mieć funkcjonujący system podatkowy. Wiele spośród problemów, przed jakimi obecnie stoją kraje tworzące gospodarkę rynkową – choć dotyczy to bardziej państw położonych dalej na wschód, nie samej Polski – wynika z zapaści systemów podatkowych.

Gdy mowa o wpływach podatkowych od gospodarstw domowych, bardzo ważne jest pytanie, w jaki sposób struktura podatków wpływa na ich [gospodarstw domowych – przyp. red.] zachowania ekonomiczne. Wiadomo, że podatki mogą wpływać na zachowania w bardzo zaskakujący sposób. Dlatego tak **ważne jest, by podczas tworzenia systemu podatkowego brać pod uwagę kreowane przezeń bodźce**. Prorynkowy system podatkowy powinien przynieść [budżetowi – przyp. red.] niezbędne wpływy w taki sposób, by w jak najmniejszym stopniu wypaczyć wszystko to, co sprzyja duchowi przedsiębiorczości – przecież on będzie siłą napędową nowego ładu ekonomicznego. W ten sposób efektywność systemu jest jednym z kluczowych kryteriów jego oceny. Do tego aspektu wrócę później.

Jakie są główne problemy w osiąganiu dochodów budżetowych, przed którymi stoją rządy państw budu-

jących gospodarkę rynkową? W wielu krajach podstawowym problemem był dramatyczny spadek zysków przedsiębiorstw. Zyski polskich przedsiębiorstw nie zmieniały się w taki sam sposób, jak to miało miejsce w innych krajach regionu. Jednak z pewnością w państwach położonych dalej na wschód (znowu!), gwałtowne obniżenie zysków przedsiębiorstw przerodziło się w załamanie podstawowej bazy podatkowej. W tym kontekście, pobór podatków od gospodarstw domowych i przedsiębiorstw okazał się szczególnie trudny.

Dotychczas mówiłem o źródłach dochodów budżetowych i zachętach tworzonych przez system podatkowy. Jednakże opodatkowywanie to znacznie więcej, aniżeli tworzenie systemu, w którym określa się wysokość stawek i definiuje bazę podatkową. Opodatkowywanie – i jest to sprawa fundamentalna – to także stworzenie właściwie zachowującej się administracji podatkowej. W każdym kraju władze te mogą przekształcić się w potężny mechanizm utrudniający ludziom życie. W Wielkiej Brytanii na przykład, gdyby władze podatkowe zdecydowały, że mam co dzień pisać do nich pismo, mogłyby wyrzucić moje życie do góry nogami. Prawdopodobnie nie łamałyby w ten sposób żadnego prawa, tylko utrudniałyby mi normalne życie. W wielu krajach tworzących gospodarkę rynkową (być może w mniejszym stopniu w Polsce, ale także i tu) administracja podatkowa stała się jednym z głównych instrumentów korupcji i prześladowania ludzi. Podejmując decyzję o kształcie systemu podatkowego należy pamiętać, w jaki sposób będzie on administrowany. Czy system będzie klarowny i prosty? Jak wiele dyskrecjonalnych decyzji pozostawia on w rękach administracji podatkowej? **Problem korupcji i prześladowania podatnika sprawiają, że tym większy nacisk należy kłaść na prostotę i klarowność rozwiązań.**

Jednak nawet jeśli uda się stworzyć system podatkowy, który bierze pod uwagę wszystkie te czynniki, nadal bardzo ważne pozostaną inwestycje w administrację podatkową. Czasami trzeba włożyć pieniądze w sam rząd po to, by być pewnym, iż będzie dobrze pracował. Myślę, że **inwestycja w dobrze funkcjonujące, dobrze wyszkolone i dobrze opłacane służby podatkowe jest w sumie bardzo dobrą inwestycją.**

Sprawy podatkowe są w samym centrum procesu transformacji. Zastanówmy się przez chwilę, co tak naprawdę zdarzyło się podczas transformacji. Zacznę od podkreślenia czegoś, co ma zasadnicze znaczenie dla niemal wszystkiego, o czym będzie mowa – od znaczenia różnic pomiędzy poszczególnymi krajami. EBOiR współpracuje z 26 państwami Środkowej i Wschodniej Europy oraz dawnego ZSRR. Kraje te startowały z odmiennych pozycji wyjściowych, a różnice między nimi raczej pogłębiały się podczas wprowadzania reform, aniżeli malały. **Ważne jest, by uważnie dokonywać rozróżnień między państwami tworzącymi rynek** – nie tylko w kontekście reform podatkowych, ale i bardziej ogólnym.

Pierwszą rzeczą, na którą chciałbym zwrócić uwagę, jest znaczenie braku równowagi fiskalnej. **Jak region długi i szeroki, rządy starają się walczyć z deficytem fiskalnym.** Choć jest to problem występujący na całym świecie, należy zauważyć, że w przypadku państw budujących gospodarkę rynkową stanowi on jedno z najważniejszych wyzwań. Rządy tych państw nie okazały się wystarczająco efektywne w obcinaniu wydatków, przynajmniej relatywnie do spadku dochodów. Z nielicznymi tylko wyjątkami, deficyty fiskalne nie tylko istnieją, ale bywają duże w stosunku do wielkości gospodarki danego kraju (Tablica 1). Pobór podatków jest wyjątkowo ważkim problemem, szczególnie w WNP.

Niesłychanie ważne jest zrozumienie związku między deficytem rządowym a deficytem bilansu płatniczego. Ten związek istnieje zawsze i wszędzie. Ogólnie rzecz ujmując, deficyt pojawia się w gospodarce, gdy wydatki są większe od przychodów. Ów deficyt w skali gospodarki dzieli się na deficyt w sektorze prywatnym (różnica między wydatkami i przychodami w sektorze prywatnym) oraz deficyt w sektorze publicznym (różnica między wydatkami i przychodami sektora publicznego). Suma deficytu sektora prywatnego i deficytu fiskalnego to deficyt bilansu płatniczego. Zrozumienie tego jednoznacznego związku między deficytem fiskalnym i deficytem na rachunku bieżącym jest sprawą absolutnie fundamentalną.

Deficyty na rachunku bieżącym są powszechnym w tym regionie powodem zmartwienia (Tablica 2). Gdy jakiś kraj ma problemy z rachunkiem bieżącym, jedną

z pierwszych rzeczy, które należy zrobić, to sprawdzić, na czym polegają jego problemy z budżetem. Jest to jedna z ważniejszych lekcji, jakie płyną z sytuacji w regionie objętym działaniami EBOiR. Choć polski rząd świetnie zdał sobie z tego sprawę, w dyskusjach publicznych bywa inaczej, a z pewnością nie zawsze jest to rozumiane w innych krajach regionu. Rozwój rynku papierów wartościowych pozwolił wielu krajom finansować deficyt pożyczkami z zagranicy (np. Rosji, Ukrainie). Tymczasem opieranie się na finansowaniu długu jest trudne do utrzymania na dłuższą metę, gdy przyczyny nierównowagi finansów publicznych nie są usuwane.

Jak już mówiłem, istotne jest to, by właściwie rozróżniać sytuacje w poszczególnych krajach przechodzących transformację. Jeśli spojrzeć na Tablice 3 i 5, wówczas widać, że owo zróżnicowanie ma miejsce zarówno w strukturze podatków, jak i wysokości opodatkowania. Bez wchodzenia w szczegóły pragnę zauważyć, że we wschodniej części regionu (zwłaszcza w WNP) miał miejsce dramatyczny spadek dochodów [budżetowych – przyp. red.] i bardzo silny spadek wydatków, podczas gdy w zachodnich państwach tego obszaru dochody nieco obniżyły się, ale nigdzie nie spadły tak dramatycznie, jak na wschodzie. **Ta różnica między poziomem dochodów państwa wynika głównie z lepszej efektywności państw Europy Środkowo-Wschodniej w ściąganiu należnych podatków (w porównaniu z państwami WNP), a nie z wyższych stawek podatkowych.**

Wykresy 1 i 2 dają jasny obraz, w jaki sposób zmieniła się struktura podatków w regionie. To, co widać na osiach, to - najogólniej ujmując – pięciowymiarowa geometria, w której każdej z osi przypisany jest procentowy udział danego podatku w PKB. Jak widać, we wszystkich przypadkach nastąpiło skurczenie tego obszaru – zewnętrzny wielokąt schodzi do wewnątrz, co oznacza ogólny trend obniżania podatków. Widać też, **iż szczególnie silnie spadło opodatkowanie przedsiębiorstw, podczas gdy składki na ubezpieczenia społeczne nie obniżyły się zanadto.** Inne podatki także uległy zmniejszeniu.

Tablica 5 pokazuje stawki podatkowe w krajach o dochodzie: (1) średnim, ale zbliżonym do krajów o dochodach niskich, (2) średnim, ale zbliżonym do krajów o dochodach

---

wysokich oraz (3) wysokim. Sądzę, że na ich podstawie wi- dać, iż **podatki w Polsce, Czechach, na Węgrzech oraz w innych państwach Europy Środkowo-Wschodniej są wysokie w porównaniu z każdym innym państwem świata** – także w porównaniu z krajami o wysokich docho- dach. Mówiąc najogólniej, można stwierdzić, iż problemy podatkowe oraz fiskalne w zachodniej części tego regionu sprowadzają się do konieczności stopniowego obniżania dochodów [budżetu – przyp. red.], ale i obniżania w tym sa- mym czasie wydatków, przy czym oczywiście te drugie na- leży redukować bardziej. W zachodniej części regionu na- leżałoby poruszać się w stronę systemu o nieco niższych stawkach podatkowych niż obecne, bardzo wysokie według światowych standardów – wszystko to oczywiście przy za- chowaniu odpowiedzialności fiskalnej. Nie powiedziałbym tego samego o wschodniej części regionu. W tamtych kra- jach jest niesłychanie ważne, by zwiększyć i dochody, i wy- datki, ale te drugie zwiększyć mniej.

Tak więc, **zależnie od kraju wyzwania są różne. Polska, Węgry i większość państw Europy Central- nej, powinny obniżyć podatki, ale jeszcze bardziej powinny obniżyć wydatki. Dalej na wschód jest do- kładnie na odwrót, bo funkcje państwa uległy tak głębokiej erozji w Rosji, Ukrainie i centralnej Azji, że zaistniały poważne problemy w funkcjonowaniu społecznej tkanki w tamtych krajach. Problemy te można rozwikłać jedynie poprzez wyższe wydatki publiczne – o ile będą one dokonywane w sposób zorganizowany, odpowiedzialny i efektywny.**

3. Podstawowe zasady reformy podatkowej

O czym mówią ekonomiści? Jak wiadomo, mówią wiele. Jednak kiedy rozmawiają o reformie podatkowej, wówczas mówią o efektywności i równości. Załóżmy, że jest decyzja, że macie dostać od podatnika jeden funt. Musicie zrobić to w taki sposób, by uczynić przy tej oka- zji jak najmniej szkód – w znaczeniu ekonomicznym. Naj- lepsza metoda to nałożyć podatek na coś, czego podat- nik nie może uniknąć. Dlaczego? Bo jeśli podatnik może

zmienić swą decyzję dotyczącą konsumpcji czegoś opo- datkowanego, wówczas jego zachowanie zostanie znie- kształcone, a on sam straci więcej, jeśli postanowi przejść przez skomplikowany system dostosowawczy, którego celem jest reakcja na bodźce natury podatkowej [1].

Jest to bardzo ważna zasada, ale z punktu widzenia polityków może być dość kłopotliwa. Jeśli nie można po- datku uniknąć, jeśli trzeba jego istnienie uznać i nie da się go w żaden sposób obejść, ludzie go dostrzegają i są niezadowoleni. Politycy wolą ukrywać podatki. Tym- czasem, z punktu widzenia efektywności, ukryty podatek czyni zwykle najwięcej szkody.

Im szerszą bazę podatkową uda się zbudować, tym mniej będzie szkód po stronie efektywności systemu podatkowego. Jeśli obciążenia podatkowe rozkłada się na wiele dóbr, wówczas szanse na przesunięcie aktywno- ści z jednej sfery do innej będą znikome. Bodźce do prze- sunięcia aktywności przez podatnika ze względu na sy- stem podatkowy są mniejsze również wtedy, gdy stawki są niskie. Można oczywiście udowodnić wszystkie te tezy odwołując się do teorii naukowych. Ja jednak chciałbym ograniczyć się do przedstawienia tych spraw w sposób bardziej intuicyjny i pokazać, że zasady te wyraźnie wska- zują kierunek praktycznej reformy systemu podatkowego.

Jak widać, uzyskanie efektywnego systemu podat- kowego wymaga stworzenia szerokiej bazy i utrzymy- wania stawek na niskim poziomie. Jednakże – znowu – może być to kłopotliwe z punktu widzenia polityki. Gdy poszerza się bazę, ktoś będzie narzekał. Jeśli usuwa się lukę w systemie, też ktoś będzie narzekał. Jeśli usu- nie się budowlaną ulgę podatkową – co, moim zdaniem, byłoby właściwe – ludzie będą narzekać. Ale taki jest los Ministerstwa Finansów. Być może nie jest to najlepszy los na świecie, ale obowiązkiem MF jest podejmowanie takich właśnie działań, bez względu na utyskiwania. Bardzo ważne jest też, by ludzie wiedzieli dlaczego coś się robi, jaki jest cel działań i w jakim kierunku się zmie- rza. Informacja, że chodzi o obniżenie wpływów z podatków, poszerzenie bazy i obniżenie stawek podat- kowych po to, by w przyszłości system był bardziej efek- tywny, powinna stać się fragmentem publicznej debaty.

A co z pytaniem o równość? Wszyscy wiemy, że nie- którzy ludzie są bogatsi niż inni i w związku z tym bar-

---

dziej „zdolni” do płacenia podatków. Osoby, które, podobnie jak ja, są zainteresowane redystrybucją, bardzo łatwo koncentrują uwagę na niewłaściwych sprawach. Tymczasem pierwszą rzeczą, na której należy się skoncentrować jest to, gdzie w tworzonej systemie fiskalnym uzyskuje się efekt redystrybucyjny. **Otóż zasadniczy efekt redystrybucyjny uzyskuje się nie po stronie podatków, lecz po stronie wydatków** [publicznych – przyp. red.]. Emerytury, zasiłki dla niepełnosprawnych, wydatki na edukację i zdrowie naprawdę mogą wpłynąć na dystrybucję w fundamentalny sposób. Jeśli patrzymy na to, w jaki sposób na wskaźniki opisujące podział dochodu oddziałują różne instrumenty stosowane przez rząd – czyli pytamy, w jaki sposób na współczynnik Gini wpływa konkretny podatek czy konkretny wydatek – wówczas widać, że uzyskuje się wielki wpływ na współczynnik Gini po stronie wydatków, a bardzo znikomy – po stronie dochodów. Jeśli więc chcecie uzyskać efekt redystrybucji, skierujcie lupę na wydatki budżetu państwa i sprawdźcie, na ile są one właściwe. Czy są efektywne, czy docierają do właściwych ludzi?

To nie jest wszakże koniec historii. Choć wydatki są głównym narzędziem dla osiągnięcia efektu redystrybucyjnego, strona dochodów też nie jest bez znaczenia. Jeżeli interesujemy się redystrybucją dochodów [budżetowych przyp. red.], wówczas większość z nas zadaje sobie pytanie, w jaki sposób system podatkowy dotyka ludzi ubogich. W tym kontekście najważniejszy jest poziom dochodów wyłączony z opodatkowania – czyli od jakiej kwoty dochodu ludzie zaczynają płacić podatki.

Opowiadam się za tym, by **publiczna dyskusja o redystrybucji toczyła się przede wszystkim wokół wydatków budżetowych oraz poziomu dochodów wolnych od podatku**. Oczywiście, także po stronie dochodów [budżetu państwa – przyp. red.] są tematy ważne do poruszenia. Na przykład budowlana ulga podatkowa może mieć duże znaczenie redystrybucyjne. Zwykle takie ulgi są korzystne dla osób lepiej zarabiających. W tym sensie zniesienie ulgi da efekt redystrybucyjny. Innym narzędziem redystrybucyjnym jest stosowanie wyższych stawek przy wyższych dochodach. Bardzo często dyskusja na temat redystrybucji ogranicza

się wyłącznie do stawek najwyższych. Oczywiście mają one znaczenie. Jednakże są dopiero piątym, szóstym, a może i siódmym elementem w kolejności znaczenia dla osiągnięcia efektu redystrybucji.

Spędziłem trochę czasu w Indiach i Pakistanie, gdzie oceniałem sposób, w jaki dokonuje się poboru podatków. Byłem w Indiach, w instytucjach odpowiedzialnych za zbieranie podatku od sprzedaży. Pamiętam, że wraz z paroma osobami próbowaliśmy zrozumieć rachunki prowadzone przez tamtejszych drobnych handlarzy. To było niemożliwe. Połowa handlarzy nie ma żadnych ksiąg, a druga połowa ma ich kilka i okazuje tę, która zdaje im się właściwa w danych okolicznościach.

Bardzo ważne jest to, aby system podatkowy był prosty i przejrzysty. Zastosowanie tej zasady być może doprowadzi do sytuacji, że ktoś stwierdzi, iż system ten jest tak prosty, że jego [tej osoby – przyp. red.] specyficzny problem nie został w nim zauważony. Takie zarzuty wymagają twardej odpowiedzi. Efekty uzyskane dzięki prostemu systemowi są znacznie ważniejsze, niż sklepanie systemu z różnych kawałków, dokonywane w imię rozwiązywania szczególnych problemów. Jeśli zbiera się takie kawałki, wówczas powstaje beznadziejnie skomplikowany system.

Stabilność systemu też jest bardzo ważna. Dokonywanie zmian to mocna pokusa. Ale uleganie jej w sposób oczywisty wywołuje niepewność, a często stanowi istotny bodziec negatywny dla inwestorów i innych osób podejmujących długofalowe decyzje. Reforma systemu podatkowego musi być traktowana bardzo poważnie. Trzeba podchodzić do niej ostrożnie, dobrze ją przemyśleć, określić cele, które chce się osiągnąć, a następnie dojść do nich po jakimś czasie. Nie bawcie się w drobne zmiany, bo to oznacza niekończące się problemy i trudności oraz prowadzi do erozji i wypaczenia systemu.

Wreszcie, **istnieje problem zgodności** między systemami podatkowymi stosowanymi na różnych poziomach struktury państwa. Chciałbym tu przedstawić przykład bliższy Państwu, aniżeli Indie czy Pakistan. Otóż w Rosji brak takiej spójności między różnymi systemami podatkowymi jest powodem wielkich problemów. Ich efektem są zagmatwane i potężne rozgrywki pomiędzy regionami kraju a jego centrum. Podatnicy są gnębieni przez więcej niż jedną władzę podatko-

---

wą. Koherentność (spójność) systemu jest sprawą fundamentalną, a propozycja, jaką zwykle przedstawiam w tym względzie, jest następująca: albo baza podatkowa jest ta sama na poziomie lokalnym i centralnym, albo są one zupełnie inne. Gdy dopuszcza się do sytuacji, że baza ta jest niby podobna, ale jednak inna, wówczas pole dla zabawy w chowanego z fiskusem może być znacznie większe.

Można na przykład pobór podatku od nieruchomości przypisać władzom lokalnym. Dla nich będzie to znaczące źródło dochodów. Albo można mieć dokładnie taką samą centralną i lokalną bazę podatkową i pozwolić władzom lokalnym podwyższyć nieco powszechnie obowiązującą stawkę podatkową [od nieruchomości – przyp. red.]. Pomysł tego rodzaju jest realizowany przez szkocki parlament w ramach Wielkiej Brytanii. W takich wypadkach władze lokalne nie będą w stanie zmieniać zasadniczej struktury podatków, co w znakomity sposób ograniczy zakres gier podatkowych. Szkocka Partia Narodowa opowiedziała się za podwyższeniem stawki podatku dochodowego o ok. 1% – co nie polepszyło jej szans w wyborach.

Omówiłem już najbardziej podstawowe zasady opodatkowywania. Następny przykład (zob. Tablica 6) pokaże, że **kraje potrzebują całej gamy różnych podatków**. Jeden podatek nie powinien być analizowany w oderwaniu od innego. Załóżmy na przykład, że baza dla VAT będzie obejmowała 50% dochodu narodowego (jak jest w Wlk. Brytanii). 50% to duża baza zważywszy, że zawsze istnieją tu spore obszary nie objęte podatkiem, jak buty dla dzieci czy małe firmy. Załóżmy teraz, że stawka podatku VAT wynosi 20% (to dużo – znacznie więcej niż w Wlk. Brytanii). W takiej sytuacji podatek przynosi równowartość 10% dochodu narodowego. Jeśli więc szukacie systemu podatkowego, który będzie w stanie dać wam równowartość 30-40% dochodu narodowego (nie twierdzę, że jest to wielkość optymalna, jest to poziom wysoki), wówczas możecie co najwyżej uzyskać 1/4 lub 1/3 takich przychodów. Z pewnością musicie więc sięgnąć po inne podatki.

Oprócz VAT-u, można na przykład rozważać stosowanie akcyzy na różne produkty, jak alkohol, wyroby tytoniowe czy benzyna, z których wszystkie zasługują w pełni na opodatkowanie. Ale nawet jeśli żyje się w kraju palaczy, ludzi często pijących alkohol i zużywających mnóstwo

benzyny, i tak nie uzyska się bazy większej niż 10% PKB. A i tak 10% to byłoby bardzo dużo. Jeśli nałożyć podatek w wysokości 50%, wówczas wpływy z takich podatków wyniosą równowartość 5% dochodu narodowego. Jak więc widać, wpływy, jakie mogą przynieść podatki pośrednie, są ograniczone. Nawet gdyby postępować tak, jakby się było podatkowym maniakiem, dochody z tych dwóch głównych podatków pośrednich (VAT i akcyza) na poziomie 15% dochodu narodowego byłby bardzo dobrym wynikiem. Będziecie więc musieli zdobyć następne 20% dochodu narodowego sięgając po inne podatki.

Spójrzmy teraz na podatki bezpośrednie. Jeśli stawka podatku dochodowego od przedsiębiorstw wynosi 25% (co jest wysoką stawką), w efekcie podatek ten da wpływy w wysokości 5% PKB. Potrzebne więc będą nadal spore wpływy z podatku dochodowego od osób fizycznych oraz składek na ubezpieczenia społeczne. Będą musiały w sumie dać kolejne 15-20% dochodu narodowego.

Powiedziałem to wszystko o szerokiej bazie podatkowej i niskich stawkach, by pokazać pewne praktyczne rzeczy dotyczące opodatkowywania. Podstawowa zasada, jaka wynika z owych wyliczeń, brzmi następująco: jeśli chcecie mieć niskie stawki podatkowe, musicie mieć naprawdę szerokie bazy podatkowe. W przypadku podatku dochodowego od osób fizycznych oraz składek na ubezpieczenia społeczne, potrzebne będą bazy obejmujące 60-70% dochodu narodowego.

Wyliczenia z przykładu, jaki przed chwilą omówiłem, powinny stać się elementem dyskusji o strukturze podatków. Dają one bowiem potężne argumenty przeciwko wszystkim grupom nacisku żądającym dla siebie specjalnego traktowania przez system podatkowy. Gdyby tak na przykład przedstawić taki program w rosyjskiej Dumie, wówczas każdy z jej członków mógłby przyjść i powiedzieć: „Ludziom z mojego okręgu wiele brakuje, potrzebują ulg podatkowych na to i na tamto”. Jeśli się temu poddać, wszystko zostanie zniszczone. Nie będzie już szerokich baz dla podatków, a wszelkie zamiary obniżenia stawek podatkowych zostaną zniweczone.

Druga ważna kwestia jest następująca: z wielką uwagą należy **przeanalizować wzajemne oddziaływanie między podatkami a systemem zabezpieczenia spo-**

łecznego. Wielu ludzi próbowało wiązać system podatkowy z systemem zabezpieczenia społecznego. Jest to istotnie kuszące, bo składka na ubezpieczenia społeczne oraz podatek od dochodów osobistych są – logicznie rzecz biorąc – całkiem podobne do siebie. Oba wbijają klin między dochód przed i po opodatkowaniu. Nie ma wielkiego znaczenia, czy płaci pracownik czy pracodawca; tak czy inaczej ten pierwszy dostaje mniej niż płaci ten drugi. Na poziomie koncepcji podatek dochodowy i składka na ubezpieczenia społeczne są bliskie.

Istnieją jednakże przeróżne trudności natury koncepcyjnej i administracyjnej, gdy próbuje się w praktyce powiązać system podatkowy z systemem ubezpieczenia społecznego. Składki na ubezpieczenie społeczne często są konkretnie przypisane, zwykle bardziej na poziomie jednostki, a nie rodziny. Co więcej, zwykle różnią się w przypadku dzieci i osób dorosłych. Jeśli patrzy się na cele, jakie chce się osiągnąć poprzez ubezpieczenia społeczne (zwłaszcza gdy spojrzeć równocześnie na wpłaty i wypłaty dokonywane w ich ramach), wówczas widać, jak często można się natknąć na praktyczne problemy. Nie zamierzam jednak wypowiadać się na ten temat jednoznacznie negatywnie i nie sądzę, że powinniście całkowicie zrezygnować z dyskusowania o tej możliwości. Ale nie popełniajcie błędu i nie sądzcie, że jest to łatwe do zrobienia – bowiem raczej należy się spodziewać, iż będzie to mocno skomplikowane. Na przykład w Wielkiej Brytanii sięganie po program osłony socjalnej nie jest możliwe przy wyższych dochodach. Taka metoda oznacza de facto wyższe stawki podatku, co w interakcji z całym systemem podatkowym może dać efekt w postaci bardzo wysokich stawek krańcowych.

Ostatnia rzecz, jaką zamierzam podkreślić mówiąc o podstawowych zasadach, jest następująca: **zawsze bądźcie podejrzliwi wobec proinwestycyjnych bodźców podatkowych.** Zawsze znajdziecie ludzi twierdzących, że inwestycje to strasznie ważna rzecz, w związku z czym zasługują na specjalne ulgi podatkowe. W ten sposób można bardzo łatwo zniszczyć bazę podatkową. Gdy tylko wprowadzicie wakacje podatkowe, pomysłowi podatnicy znajdą metodę na wchodzenie we wspierany biznes i zamykanie firmy, gdy ulga wygasa. Wystarczy uchylić drzwi, a pojawią się najlepsi doradcy podatkowi

i księgowi z Wall Street, Warszawy i różnych innych miejsc, by znaleźć sposób na skorzystanie z ulgi. Zawsze radzę ministrom finansów, by byli niezwykle sceptyczni wobec inwestycyjnych bodźców podatkowych.

To, co naprawdę ma znaczenie dla inwestycji, to stały wzrost gospodarczy oraz zdrowe otoczenie inwestycyjne, czyli brak biurokratycznych przeszkód i właściwie zachowujący się rząd. Jeśli nie ma stabilnego wzrostu gospodarki, a rząd postępuje źle, wówczas nie pomoże żadna ulga inwestycyjna. Jeśli zaś oba te warunki są spełnione, będą i inwestycje. Należy być bardzo sceptycznym wobec ulg inwestycyjnych. W tym wypadku – a jest to sprawa także polityczna – ważna jest współpraca między różnymi krajami, bo dzięki niej można zmniejszyć ryzyko konkurowania i w efekcie niszczenia baz podatkowych we wszystkich państwach.

4. Reforma podatkowa w Polsce

Na koniec omówię krótko polski system podatkowy. Tablica 7 pokazuje, jak wyglądał on rok czy dwa lata temu. Prawa strona tabeli pokazuje, że większość podatników płaciła wówczas dolną stawkę w wysokości 19%. Jeśli więc wprowadzić płaską stawkę wyższą od tej, np. 22%, wówczas dla większości ludzi obciążenie podatkowe wzrośnie.

Biała Księga Podatków [2] wyraźnie pokazuje, jak sądzę, że są autentyczne problemy ze stopniem komplikacji systemu podatkowego. W polskim systemie jest bardzo dużo rozmaitych możliwości zmniejszenia podatku. Powiedziano mi, że w podatku dochodowym od osób fizycznych takich ulg jest 125 – to wielka liczba. Wygląda to na system, który powstawał przez dłuższy czas. Raz dodano coś w jednym miejscu, drugi raz w innym, aż wszystko stało się zbyt skomplikowane. Gdy zaś system jest skomplikowany i przestaje być jasny, wówczas bardzo dużo władzy trafia do rąk administracji zajmującej się podatkami, co może być przyczyną wielu trudności, nieuczciwych decyzji i poczucia krzywdy.

Uważam, że Biała Księga pokazuje dobitnie, iż sposób, w jaki powstawał polski system podatkowy oraz komplikacja

---

cje, jakie w nim istnieją, wymagają umieszczenia reformy tego systemu wysoko wśród listy priorytetów. Jeśli wziąć pod uwagę relatywnie bardzo wysokie podatki w Polsce oraz stopień skomplikowania przepisów, argumenty za przeprowadzeniem w Polsce reformy podatkowej są bardzo mocne. Trzeba jednak postawić sobie trudne pytanie o sposób przeprowadzenia reformy i o kierunek, w jakim ma ona zmierzać.

Poprzez to, co mówiłem do tej pory, chciałem dać podstawowe wskazówki co do kierunku reformy. Bardzo silnie podkreślałem znaczenie szerokich baz podatkowych i niskich stawek w całym wachlarzu podatków. Nie należy bowiem patrzeć na jeden tylko podatek. Jeśli chcecie mieć prosty system, zdolny do przynoszenia wystarczających dochodów budżetowych przy stosunkowo niskich stawkach, musicie wziąć pod uwagę całą gamę podatków. Zawsze należy koncentrować się na uzyskaniu jak najszerszych baz dla podatków. W jaki sposób można je poszerzyć? W przypadku podatku od przedsiębiorstw, trzeba patrzeć na listę ulg. Podobnie z podatkiem od dochodów osobistych. Trzeba bardzo dokładnie przyjrzeć się każdej istniejącej uldze. Być może część z nich zostanie, ale trzeba je w pierw dokładnie ocenić na gruncie bodźców, jakie tworzą i wpływu na redystrybucję dochodu narodowego.

Chciałbym natomiast nieco więcej czasu poświęcić argumentom przeciwko ulgom budowlanym. Istnieją one w różnej postaci w wielu krajach. W Wielkiej Brytanii zajęło niemal 15 lat zanim ostatecznie w tegorocznym budżecie udało się zlikwidować ulgi w spłacie odsetek od kredytów hipotecznych. Trwało to tak długo, bo wydawało się politycznie niemożliwe. Na przykład pani Thatcher spodziewała się, że zniesienie jakiegokolwiek ulgi budowlanej sprawi, iż przedstawiciele klasy średniej z przedmieść dużych miast wyjdą na ulice i obalą rząd. Jak to często bywa, z ulgi najbardziej korzystali ludzie najzamożniejsi. Mimo to, w miarę upływu czasu, stopniowo ulgi zostały wyeliminowane [3]. Te rzeczy, które dziś są politycznie niemożliwe, należy robić stopniowo. Bardzo ważne jest, by mieć świadomość kierunku i wiedzieć, w którą stronę się zmierza. Gdy mówi się otwarcie, jednoznacznie i uczciwie, wówczas ludzie mogą na przykład zaplanować sobie, w jaki sposób dokonać inwestycji w dom.

To, czego jeszcze nie robimy w Wielkiej Brytanii, to opodatkowanie dochodu z tytułu posiadania domu. Mam dom. Oznacza to, że mam całkiem przyzwoity

zwrot z inwestycji w postaci nie płaconych stawek czynszu, ale nie płacę od tego podatku. Taki podatek istniał w naszym kraju jakieś 60 lat temu, ale jego powrót jest bardzo mało prawdopodobny [4]. Nie mówię tego, by nakłaniać was do wprowadzenia takiego podatku, ale po to by pokazać, iż nawet po zniesieniu wszelkich ulg budowlanych zostanie spora luka w postaci braku opodatkowania dochodów właścicieli domów.

Mówiłem o szerokich bazach podatkowych i niskich stawkach podatkowych. Mówiłem, dlaczego są one ważne i wskazywałem niektóre z metod osiągania jednych i drugich. Nie zamierzam natomiast szczegółowo dyskutować, co w Polsce powinno zostać zniesione, a co winno pozostać. Jednak uważam, że sposób, w jaki zaczęto publiczną debatę w Polsce o reformie systemu podatkowego, był właściwy. To było dobre wprowadzenie. Nacisk na niskie stawki i poszerzenie baz jest z pewnością właściwy – tak jak nacisk na obniżenie ogólnego poziomu opodatkowania. Nacisk na dokładne przyjrzenie się wszystkim ulgom jest bardzo ważny. Można by było więcej mówić o zmniejszeniu podatków związanych bezpośrednio z płacami, bo w ten sposób można wyjąć część ludzi z szarej strefy gospodarki. Uważam, że dyskusja nad reformą podatkową jest bardzo istotna, bo system podatkowy leży w sercu procesu transformacji. Dzięki Białej Księdze debata miała bardzo dobry start.

Przypisy

[1] Uzyskanie właściwej efektywności wymaga – najogólniej ujmując – by opodatkować dobra, na które popyt nie jest elastyczny. Jednakże taki typ opodatkowania (Ramsey taxation) jest niesłychanie trudny w praktyce, bo informacje dotyczące zmian cen oraz cech charakterystycznych dla indywidualnych gospodarstw domowych, które są niezbędne dla zidentyfikowania elastyczności występującej na styku różnych cen, bardzo rzadko idą w parze.

[2] Biała Księga Podatków: Analiza obecnego systemu podatkowego. Propozycje jego zmiany, Ministerstwo Finansów, Warszawa 1998 r.

[3] Zmniejszono poziom kredytu, do którego można było skorzystać z ulgi. Z początku ulga obejmowała wszystkie pożyczki, potem wprowadzono limit w wysokości 30.000 funtów – była to na początku duża kwota, ale inflacja przyczyniła się do jej realnego zmniejszenia. Potem rząd zaczął uzależniać wielkość ulgi od płaconej stawki podatku. W ostatniej fazie ulga wynosiła zaledwie 10% - był to więc niewielki odsetek od nie-dużej kwoty pożyczki.

[4] Nazywano go Schedule A.

Tablica 1. Saldo finansów publicznych w krajach Europy Środkowo-Wschodniej, krajach bałtyckich i WNP

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	Zmiana	Zmiana	Zmiana
							Szacunki	Prognoza	1996-97	1997-98	1998-99
	<i>(jako % PKB)</i>								<i>(w punktach procentowych)</i>		
Albania	-20.3	-14.4	-12.4	-10.3	-12.1	-12.7	-10.7	bd	-0.6	2.0	bd
Bułgaria	-5.2	-10.9	-5.8	-6.4	-13.4	-2.6	1.0	bd	10.8	3.6	bd
Chorwacja	-3.9	-0.8	1.6	-0.9	-0.4	-1.3	0.5	-1.8	-0.9	1.8	-2.3
Czechy	-3.1	0.5	-1.2	-1.8	-1.2	-2.1	-2.7	-3.5	-0.9	-0.6	-0.8
Estonia	-0.3	-0.7	1.3	-1.3	-1.5	1.9	-0.3	0.0	3.4	-2.2	0.3
Macedonia	-9.6	-13.8	-2.9	-1.2	-0.5	-0.4	-1.7	bd	0.1	-1.3	bd
Węgry	-7.6	-8.9	-8.6	-6.2	-3.1	-4.9	-4.6	-3.9	-1.8	0.3	0.7
Łotwa	-0.8	0.6	-4.0	-3.3	-1.4	1.3	0.1	-2.9	2.7	-1.1	-3.0
Litwa	0.5	-3.3	-5.5	-4.5	-4.5	-1.8	-6.0	-2.5	2.7	-4.2	3.5
Polska	-6.7	-3.1	-3.1	-2.8	-3.3	-3.1	-3.0	-3.0	0.2	0.1	0.0
Rumunia	-4.6	-0.4	-1.9	-2.6	-4.0	-3.6	-5.5	-3.0	0.4	-1.9	2.5
Słowacja	bd	-7.0	-1.3	0.2	-1.9	-3.8	-5.6	-3.2	-1.9	-1.7	2.3
Słowenia	0.2	0.1	-0.3	-0.5	-0.2	-1.7	-1.4	-1.0	-1.5	0.3	0.4
Europa Środkowo-Wschodnia oraz kraje bałtyckie ¹	-5.1	-4.8	-3.4	-3.2	-3.7	-2.7	-3.1	-2.5	1.0	-0.4	0.6
Armenia	-13.9	-54.7	-10.5	-11.0	-9.3	-5.9	-5.2	-5.5	3.4	0.7	-0.3
Azerbejdżan	bd	-15.3	-12.1	-4.9	-2.8	-1.7	-4.1	-4.0	1.1	-2.4	0.1
Białoruś	0.0	-1.9	-2.5	-1.9	-1.6	-0.7	-1.0	-2.0	0.9	-0.3	-1.0
Gruzja	-25.4	-26.2	-7.4	-4.5	-4.4	-3.8	-4.4	-4.1	0.6	-0.6	0.3
Kazachstan	-7.3	-4.1	-7.5	-2.7	-4.7	-6.8	-8.0	-7.0	-2.1	-1.2	1.0
Kirgistan	bd	bd	bd	-17.0	-9.0	-9.4	-9.8	bd	-0.4	-0.4	bd
Mołdowa	-26.2	-7.4	-8.7	-5.7	-6.7	-7.5	-7.5	-4.5	-0.8	0.0	3.0
Rosja	-4.1	-7.4	-9.0	-5.7	-8.3	-5.0	-3.6	0.7	3.3	1.4	4.3
Tadżykistan	-28.4	-23.6	-10.2	-11.2	-5.8	-3.3	-3.2	-3.8	2.5	0.1	-0.6
Turkmenistan	13.2	-0.5	-1.4	-1.6	-0.2	0.0	-4.0	-4.0	0.2	-4.0	0.0
Ukraina	-25.4	-16.2	-9.1	-4.4	-3.2	-5.6	-2.5	-2.0	-2.4	3.1	0.5
Uzbekistan	-18.4	-10.4	-6.1	-4.1	-7.3	-2.3	-3.8	bd	5.0	-1.5	bd
Wspólnota Niepodległych Państw ²	-13.6	-15.2	-7.7	-6.2	-5.3	-4.3	-4.8	-3.6	0.9	-0.4	1.1

Uwagi: Dane za lata 1990-97 przedstawiają najświeższe szacunki oficjalne pochodzące z rządowych publikacji poszczególnych krajów, MFW, Banku Światowego, OECD, PlanEcon oraz Institute of International Finance.

Dane za rok 1998 są wstępne, zazwyczaj są to oficjalne szacunki rządowe. Dane za rok 1999 to prognozy EBOiR.

Dane dla Albanii za rok 1997 są oparte na informacjach uzyskanych w tych częściach tego kraju, gdzie to było możliwe.

^{1/} Średnia nieważona dla regionu.

^{2/} Średnia nieważona dla regionu.

Tablica 2. Saldo na rachunku bieżącym oraz w handlu zagranicznym w krajach Europy Środkowo-Wschodniej, państwach bałtyckich i WNP

	Saldo na rachunku bieżącym			Saldo w handlu zagranicznym			Saldo na rachunku bieżącym			Saldo w handlu zagranicznym			Zmiana salda na rachunku bieżącym			Zmiana salda w handlu zagranicznym		
	1997	1998	1999	1997	1998	1999	1997	1998	1999	1997	1998	1999	1996-97	1997-98	1998-99	1996-97	1997-98	1998-99
	<i>(w milionach USD)</i>						<i>(jako proc. PKB)</i>						<i>(zmiana udziału w PKB, w pkt. proc.)</i>					
Albania	-276	-240	-272	-518	-634	-729	-12.2	-8.1	-7.5	-22.9	-21.3	-20.2	-3.0	4.1	0.5	2.9	1.6	1.1
Bułgaria	427	-273	-500	381	-330	bd	4.1	-2.2	-3.9	3.7	-2.7	bd	2.9	-6.3	-1.6	1.5	-6.3	bd
Chorwacja	-2,435	-1,440	-1,111	-5,224	-3,842	-3,713	-12.6	-7.1	-5.7	-27.0	-19.0	-19.0	-8.1	5.5	1.4	-8.5	8.1	0.0
Czechy	-3,211	-1,046	-1,500	-4,540	-2,581	-3,000	-6.2	-1.9	-2.8	-8.7	-4.7	-5.6	1.4	4.3	-0.9	1.7	4.0	-0.9
Estonia	-563	-447	-500	-1,125	-1,115	-1,375	-12.0	-8.6	-7.5	-24.0	-21.5	-20.6	-2.9	3.4	1.1	-0.6	2.6	0.8
Macedonia	-275	-285	-258	-388	-425	-400	-8.3	-9.2	-8.4	-11.7	-13.7	-13.0	-1.0	-0.9	0.8	-3.6	-2.1	0.7
Węgry	-981	-2,264	-2,800	-1,734	-3,336	-4,126	-2.1	-4.7	-5.7	-3.8	-7.0	-8.5	1.6	-2.6	-1.0	2.1	-3.2	-1.5
Łotwa	-345	-703	-596	-848	-1,129	-1,147	-6.2	-11.2	-9.0	-15.3	-17.9	-17.2	-2.0	-4.9	2.2	0.2	-2.6	0.7
Litwa	-981	-1,416	-1,084	-1,147	-1,504	bd	-10.2	-13.5	-9.8	-12.0	-14.4	bd	-1.1	-3.3	3.7	-0.6	-2.4	bd
Polska	-4,268	-6,800	-9,000	-11,300	-13,600	bd	-3.1	-4.5	-5.5	-8.3	-9.0	bd	-2.2	-1.4	-1.0	-2.2	-0.7	bd
Rumunia	-2,137	-3,010	-1,500	-1,980	-2,611	-1,100	-6.1	-7.9	-5.0	-5.7	-6.8	-3.7	1.2	-1.7	2.8	1.3	-1.2	3.1
Słowacja	-1,952	-2,211	-1,328	-2,081	-2,293	-1,409	-10.0	-10.9	-6.8	-10.7	-11.3	-7.2	1.1	-0.8	4.0	1.5	-0.6	4.0
Słowenia	37	-6	-150	-772	-772	-1,035	0.2	0.0	-0.7	-4.2	-3.9	-4.8	0.0	-0.2	-0.7	0.4	0.3	-0.9
Kraje Europy Środkowo-Wschodniej oraz kraje bałtyckie ¹							-6.5	-6.9	-6.0	-11.6	-11.8	-12.0	-0.9	-0.4	0.9	-0.3	-0.2	0.7
Armenia	-452	-525	-475	-560	-673	-655	-27.8	-27.8	-23.9	-34.4	-35.6	-33.0	-1.0	0.0	3.9	-5.0	-1.2	2.7
Azerbejdżan	-915	-1,281	-1,557	-567	-967	-1,050	-23.7	-31.1	-36.2	-14.7	-23.5	-24.4	1.8	-7.4	-5.0	2.6	-8.8	-0.9
Białoruś	-788	-976	-1,150	-1,388	-1,438	bd	-5.9	-6.8	-18.0	-10.4	-10.1	bd	-2.1	-1.0	-11.1	-0.9	0.3	bd
Gruzja	-338	-598	-387	-484	-715	-532	-6.8	-12.2	-10.7	-9.8	-14.6	-14.6	-0.2	-5.4	1.6	-1.4	-4.8	0.0
Kazachstan	-909	-1,452	-996	-385	-782	-466	-4.0	-6.5	-5.4	-1.7	-3.5	-2.5	-0.4	-2.4	1.1	-0.1	-1.8	1.0
Kirgistan	-139	-255	-220	-15	-140	bd	-7.9	-15.0	-16.8	-0.9	-8.2	bd	15.6	-7.1	-1.8	13.0	-7.4	bd
Moldowa	-292	-330	-280	-319	-420	-400	-13.5	-19.7	-20.3	-14.7	-25.1	-29.0	-0.1	-6.3	-0.6	-1.5	-10.4	-3.9
Rosja	3,300	2,446	11,000	17,300	17,306	15,600	0.7	0.9	5.5	3.8	6.3	7.8	-2.1	0.2	4.6	-1.5	2.5	1.5
Tadżykistan	-60	-89	-62	-64	-69	-32	-5.4	-7.3	-5.5	-5.7	-5.7	-2.8	2.0	-2.0	1.8	-2.2	0.0	2.8
Turkmenistan	-595	-1,030	-650	-245	-456	-150	-32.4	-52.7	-52.3	-13.4	-23.4	-12.1	-34.7	-20.3	0.5	-21.5	-10.0	11.3
Ukraina	-1,300	-600	-600	-4,200	-2,600	bd	-2.6	-1.4	-1.9	-8.4	-6.2	bd	-0.1	1.2	-0.5	1.3	2.2	bd
Uzbekistan	-584	-522	-498	-72	56	107	-4.1	-3.7	-3.5	-0.5	0.4	0.7	3.1	0.4	0.3	4.7	0.9	0.3
Wspólnota Niepodległych Państw ²							-11.1	-15.3	-15.7	-9.2	-12.4	-12.2	-1.5	-4.2	-0.4	-1.1	-3.2	1.6

Uwagi: Dane za lata 1996-98 przedstawiają najnowsze szacunki oficjalne pochodzące z rządowych publikacji poszczególnych krajów, MFW, Banku Światowego, OECD, PlanEcon oraz Institute of International Finance.

Zmiany salda na rachunku bieżącym oraz salda handlu zagranicznego w latach 1996-98 przedstawiają różnicę udziałów salda na rachunku bieżącym i salda w handlu zagranicznym w PKB w kolejnych latach.

¹ Średnia nieważona dla danego roku.

² Średnia nieważona dla danego roku.

Tablica 3. Dochody i wydatki państwa (finanse publiczne)¹

		Dochody			Wydatki		
		(jako % PKB)			(jako % PKB)		
Albania	1989/1993/1997	51.3	20.5	14.9	56.8	34.9	27.6
Bułgaria	1989/1993/1997	60	37.2	31.5	61.4	48.1	34.1
Chorwacja ²	1991/1993/1997	34.2	34.2	44.8	39	35	46.1
Czechy ^{3,4}	1989/1993/1997	62.1	49	40.7	64.5	48.5	42.8
Estonia	1991/1993/1997	37	39.6	39.6	31.8	40.3	37.4
Macedonia	1991/1993/1997	36.8	34.3	38.9	40.4	45	39.4
Węgry	1989/1993/1997	59.2	55.1	45.1	60.5	60.6	49.7
Łotwa	1991/1993/1997	37.4	33.5	39.8	31	32.5	38.5
Litwa	1991/1993/1997	41.4	25.1	21.3	38.7	29.7	23.6
Polska	1989/1993/1997	41.4	47.4	45.1	48.8	50.5	48.2
Rumunia	1989/1993/1997	51.1	30.9	26.9	42.7	31	31.4
Słowacja ³	1989/1993/1997	62.1	44	43.6	64.5	51	47
Słowenia	1991/1993/1997	43.7	47	45.1	41.1	46.7	46.2
Średnia dla Europy Wschodniej i krajów bałtyckich		47.5	38.3	36.7	47.8	42.6	39.4
Armenia	1991/1993/1997	26	28.2	18.2	27.9	82.9	24.5
Azerbejdżan	1991/1993/1997	35.6	40.6	19.7	40.7	55.9	21.4
Białoruś	1991/1993/1997	49.1	54.3	44.7	45.5	56.2	46.8
Gruzja	1991/1993/1997	29.9	9.7	10	33	35.9	13.8
Kazachstan	1989/1993/1997	35.4	23.8	16.5	35.4	25.2	20.3
Kirgistan	1989/1992/1997	38	12.7	16.9	35.9	26.2	26.3
Mołdowa	1991/1993/1997	24.7	22	34.3	24.7	29.4	41.8
Rosja ⁵	1989/1993/1997	41	36.5	33.3	49.5	40.7	40.7
Tadżykistan	1989/1993/1997	41.1	27.1	11.7	38.6	50.7	15.1
Turkmenistan	1989/1993/1997	30.1	18.7	29.2	32	19.2	29.2
Ukraina	1991/1993/1997	38.3	38.3	37.4	51.9	54.5	42.2
Uzbekistan	1989/1993/1997	35	28.4	30.5	35.9	38.8	32.8
Średnia dla b. ZSRR bez państw bałtyckich		35.4	28.4	25.2	37.6	43.0	29.6
Średnia UE	1989/1993/1997	43.8	45.5	45.8	46.3	51.9	48.2
Średnia OECD	1989/1993/1997	36.1	37.0	37.8	37.3	41.3	39.1

Źródło: MFW, OECD, szacunki EBOiR.

¹ Włączając fundusze pozabudżetowe.

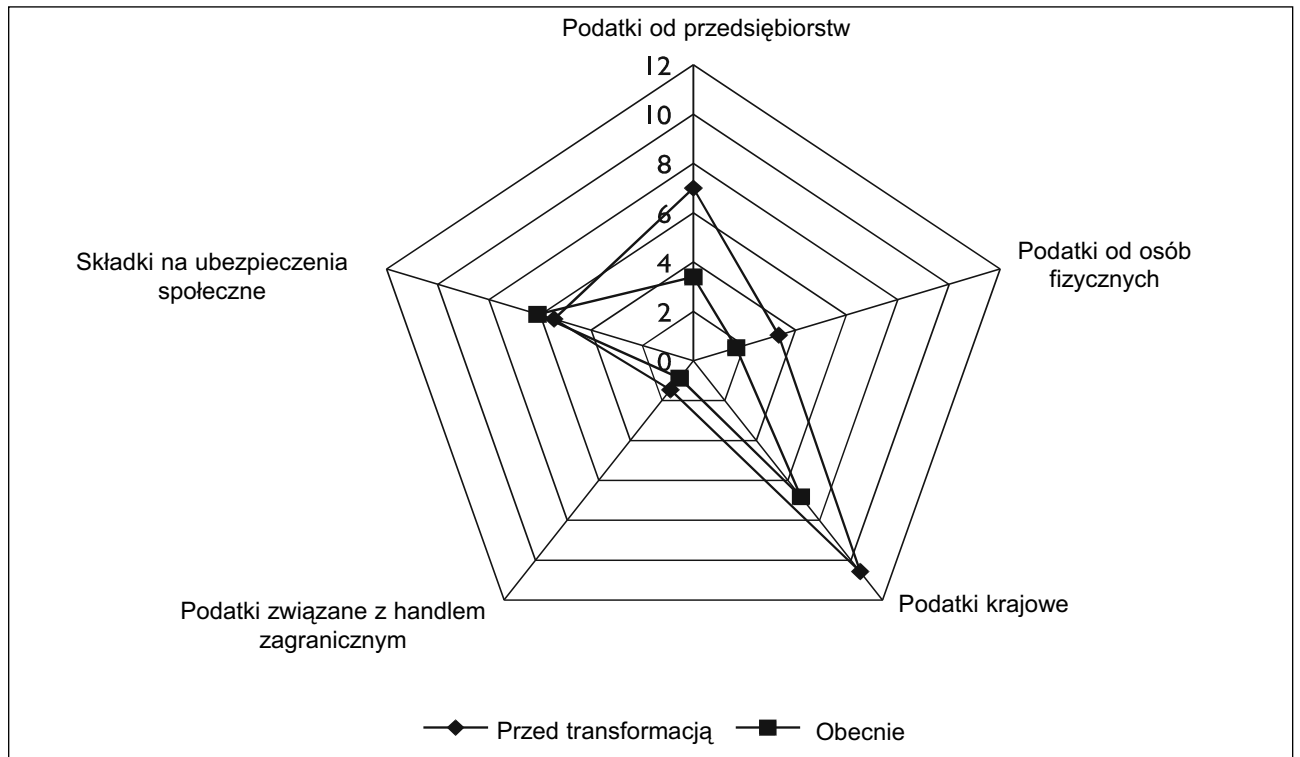
² Skonsolidowany bilans sektora rządowego.

³ Dane dla Czech i Słowacji za rok 1989 to dane dla Czechosłowacji.

⁴ Dane dla Czech za rok 1993 nie obejmują przychodów z prywatyzacji.

⁵ Dane dla Rosji z 1989 r. to dane dla ZSRR. Dane dla Rosji obejmują budżety federalny, regionalne i lokalne oraz fundusze pozabudżetowe, ale bez transferów.

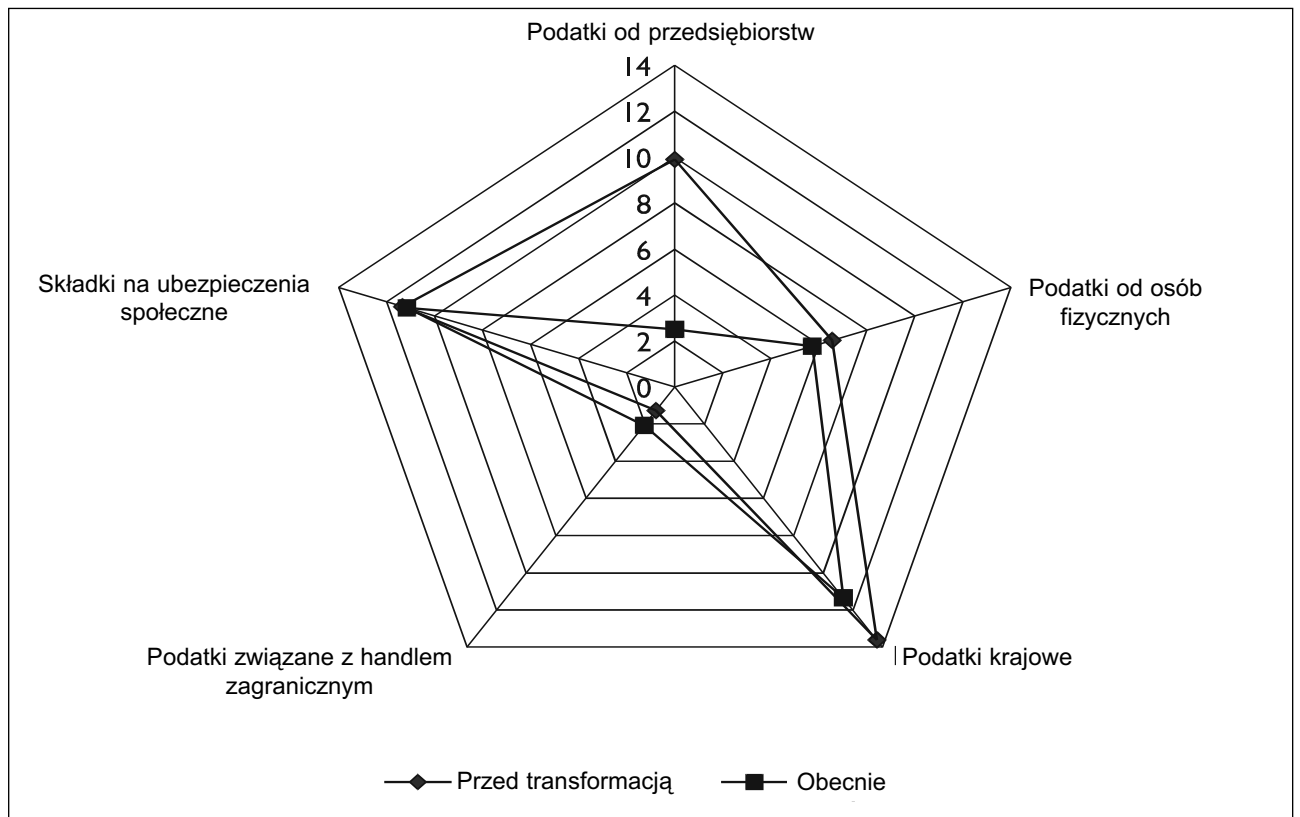
Wykres 1. Dochody państwa według kategorii, w % PKB, dawny ZSRR bez państw bałtyckich, Białorusi i Uzbekistanu

Uwagi: Wszystkie dane pochodzą z Tabeli 2.

„Przed transformacją” oznacza rok 1989 lub 1991, „obecnie” oznacza lata 1996-97.

Wykres 2. Dochody państwa według kategorii, w % PKB, Europa Wschodnia bez Albanii

Uwaga: Wszystkie dane pochodzą z Tabeli 2.

„Przed transformacją” oznacza rok 1989 lub 1991, „obecnie” oznacza lata 1996-97.

Tablica 4. Struktura wydatków państwa¹ (jako % PKB)

		Wydatki ogół em			Inwestycje			Dobra i usługi oraz płace i wynagrodzenia			Dotacje			Wydatki socjalne		
Albania	1989/1993/1997	56.8	34.9	27.6	29.3	7.1	1.9	10	13.8	11.5	8.7	2.2	0.5	7.7	13	7.9
Bułgaria	1989/1993/1996	61.4	48.1	44.6	3	1.5	0.8	19	11.7	13.3	15.5	3.9	0.9	10.4	12.9	9.6
Chorwacja	1994/1996		44.2	47.4		3.1	7.5		25.9	11.8		2.4	2.0			13.5
Czechy ²	1989/1993/1997	64.5	48.5	42.8	8.9	3.6	5.3	14.9	26	21.4	16.6		2.4	13.2	14.6	12.8
Estonia	1991/1993/1996	31.8	40.3	40.6	3.4	2	4.9	15.5	19.5	23.8	2.5	1.3	0.4	10.4	8.8	11.2
Macedonia	1991/1993/1997	40.4	45	39.4	0.6	3.9	1.5	10.2	12	12.4	6.8	4.8	0.4	22.2	21.2	14.5
Węgry	1990/1993/1996	61.5	58.4	50.9	6.6	5.9		20.5	17.7		8.5	3.8	3.9	21.4	18.8	14.4
Łotwa	1991/1993/1996	31	32.5	38	3	1.1	2.3	10.2	12.1	8.3	0	0.2	0.4	11.4	13	16.1
Litwa	1989/1993/1996	53.8	29.7	26.9	4.9	2.6	2.2	4.6	6.7	13.6	17.2	1.4	1	20.5	14.4	7.8
Polska	1989/1992/1996	48.8	50.7	47.5	3.3	1.5	3.4	7.6	10.7	16.9	12.9	3.3	2.5	2.4	6.3	21.1
Rumunia	1989/1993/1996	42.7	31	33.7	17.6	3.9	5.2	9.8	11.4	17.7	0.4	5.5	4.3	9.5	8.9	10.4
Słowacja ²	1989/1993/1996	64.5	51	48.3	8.9	0.1	6.5	14.9	4.7	20.8	16.6	4.8	3.5	13.2	17	14.5
Słowenia	1991/1993/1996	41.1	46.7	44.9		2.2	2.5		7.5	8.6		4.1	3.2		30.5	20.2
Średnia bez Albanii		49.2	43.8	42.1	6.0	2.6	3.8	12.7	13.8	15.3	9.7	3.2	2.1	13.5	15.1	13.8
Średnia		49.9	43.2	41.0	8.1	3.0	3.7	11.7	13.5	15.0	9.6	3.1	2.0	12.9	14.9	13.4
Armenia	1991/1993/1997	27.9	82.9	24.5		7.7	5.4		7.5	10.1		8.4	0.3		7	2.9
Azerbejdżan	1991/1993/1996	40.7	55.9	19.5	3	3	0.6			9.2	0	4.4	1.9	26.4	24.4	4.4
Białoruś	1991/1993/1996	45.5	56.2	42.5			1.2	0.8	5.8	8.4		10.5	3	19	9.8	1.7
Gruzja	1991/1993/1996	33	35.9	13.9			1.2	13.9	5.8	3.9		33.3	1	12	1.9	
Kazachstan	1989/1993/1996	35.4	25.2	18.4	0	1.4	1.5	20.7	6	6.1			3.4	13.9	7.5	7.8
Kirgistan	1989/1992/1996	35.9	26.2	23.3	5.2	1.1	0.6	16.4	9.9	7.5			3.1	14.3	5.3	1.3
Mołdowa	1991/1993/1996	24.7	29.4	39.1		2.7	2.5		1.3	15.1		2.9			9.5	8.8
Rosja ³	1989/1993/1996	49.5	40.7	40.1	7.2	3	4	4.5	6	6.2	8.5	12	7.7	14.8	13.1	
Tadżykistan	1989/1993/1996	38.6	50.7	17.9		6.3	0.7	17.1	28.2	13.3		9	0.7	19.4	7.1	1.7
Turkmenistan	1989/1992/1997	32	31	29.2	8	6.6	3.3	4.4	3.4		3	9.6		15.1	8.4	8.7
Ukraina	1991/1993/1996	51.9	54.5	39.9			1.3	4.4	8.3				4.3	27.9	29.3	5.1
Uzbekistan	1989/1992/1996	35.9	46.5	41.5			7.1	9.5			14			14.8		
Średnia		37.6	44.6	29.2	4.7	4.0	2.5	10.2	8.2	8.9	6.4	11.3	2.8	17.8	11.2	4.7
Średnia bez Białorusi, Uzbekistanu		37.0	43.2	26.6	4.7	4.0	2.1	11.6	8.5	8.9	3.8	11.4	2.8	18.0	11.4	5.1

Źródło: MFW, Szacunki EBOiR.

¹ Wliczając fundusze pozabudżetowe.

² Dane dla roku 1989 dla Czech i Słowacji to dane dla całej Czechosłowacji.

³ Dane dla roku 1989 dla Rosji to dane dla ZSRR.

Tablica 5. Dochody państwa w 1995 r.

Kraje	Dochody bieżące (bez darowizn)	Wydatki ogółem
	<i>(jako % PKB)</i>	
o niskim dochodzie	9.9	12.9
o średnim dochodzie		
- zbliżonym do krajów o dochodzie niskim	20.0	22.6
- zbliżonym do krajów o dochodzie wysokim	23.3	29.0
o wysokim dochodzie	28.0	31.3
Albania	21.2	31.0
Bułgaria	36.0	41.6
Chorwacja	44.9	46.5
Czechy	38.8	39.9
Estonia	34.2	35.2
Węgry	45.9	49.6
Łotwa	28.3	32.2
Litwa	23.7	25.5
Polska	40.7	43.0
Rumunia	29.9	32.0
Rosja	18.5	24.0

Źródło: Bank Światowy, World Development Indicators, 1998, z wyjątkiem Węgier (raport MFW).

Tablica 6. Źródła dochodów podatkowych

Podatek	Opis	Dochody podatkowe (jako % PKB)
VAT i podatek od sprzedaży	Stawka 20%, baza obejmująca 50% PKB	10
Akcyza na papierosy, alkohol i produkty z ropy naftowej	Średnia stawka 50%, baza obejmująca 10% PKB	5
Podatek dochodowy od osób fizycznych (PIT) i podatki związane z osłoną socjalną	Średnia stawka 30%, baza obejmująca 65% PKB	20
Podatek od dochodów przedsiębiorstw (CIT)	Stawka 25%, baza obejmująca 20 % PKB	5
Łącznie		40

Tablica 7. Polski system podatkowy

Grupa podatkowa	Stawka podatku	Roczny dochód (PLN)	Procent podatników
I	19%	< 20.868	94,6%
II	30%	20.868-41.736	4,4%
III	40%	>41.736	1%

Z e s z y t y B R E - C A S E

1	Absorpcja kredytów i pomocy zagranicznej w Polsce w latach 1989-1992
2	Absorpcja zagranicznych kredytów inwestycyjnych w Polsce z perspektywy pożyczkodawców i pożyczkobiorców
3	Rozliczenia dewizowe z Rosją i innymi republikami b. ZSRR. Stan obecny i perspektywy
4	Rynkowe mechanizmy racjonalizacji użytkowania energii
5	Restrukturyzacja finansowa polskich przedsiębiorstw i banków
6	Sposoby finansowania inwestycji w telekomunikacji
7	Informacje o bankach. Możliwości zastosowania ratingu
8	Gospodarka Polski w latach 1990 -92. Pomiary a rzeczywistość
9	Restrukturyzacja finansowa przedsiębiorstw i banków
10	Wycena ryzyka finansowego
11	Majątek trwały jako zabezpieczenie kredytowe
12	Polska droga restrukturyzacji złych kredytów
13	Prywatyzacja sektora bankowego w Polsce - stan obecny i perspektyw
14	Etyka biznesu
15	Perspektywy bankowości inwestycyjnej w Polsce
16	Restrukturyzacja finansowa przedsiębiorstw i portfeli trudnych kredytów banków komercyjnych (podsumowanie skutków ustawy o restrukturyzacji)
17	Fundusze inwestycyjne jako instrument kreowania rynku finansowego w Polsce
18	Dług publiczny
19	Papiery wartościowe i derywaty. Procesy sekurytyzacji
20	Obrót wierzytelnościami
21	Rynek finansowy i kapitałowy w Polsce a regulacje Unii Europejskiej
22	Nadzór właścicielski i nadzór bankowy
23	Sanacja banków
24	Banki zagraniczne w Polsce a konkurencja w sektorze finansowym
25	Finansowanie projektów ekologicznych
26	Instrumenty dłużne na polskim rynku
27	Obligacje gmin
28	Sposoby zabezpieczania się przed ryzykiem niewypłacalności kontrahentów
Special	Jak dokończyć prywatyzację banków w edition Polsce
29	Jak rozwiązać problem finansowania budownictwa mieszkaniowego

---

30	Scenariusze rozwoju sektora bankowego w Polsce
31	Mieszkalnictwo jako problem lokalny
32	Doświadczenia w restrukturyzacji i prywatyzacji przedsiębiorstw w krajach Europy Środkowej
33	(soon available)
34	Rynek inwestycji energooszczędnych
35	Globalizacja rynków finansowych
36	Kryzysy na rynkach finansowych – skutki dla gospodarki polskiej
37	Przygotowanie polskiego systemu bankowego do liberalizacji rynków kapitałowych (November, 1998)
38	Docelowy model bankowości spółdzielczej
39	Czy komercyjna instytucja finansowa może skutecznie realizować politykę gospodarczą państwa
40	Perspektywy gospodarki światowej i polskiej po kryzysie rosyjskim

---